

Colofon

De Steltkluut

Uitgave van Natuurbeschermingsvereniging "De Steltkluut" verschijnt 4x per jaar. Overname is toegestaan, mits bronvermelding. Auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen.

Contributie 2011

€ 20,00 contributie, en andere betalingen te voldoen door overmaking t.n.v. Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut, Terneuzen
Rabo Axel/ Terneuzen
rek.no: 13.66.05.540
Voor België: PCR: 000-1666970-25

Adresgegevens:

Postbus 319, 4530 AH Terneuzen
www.steltkluut.nl
info@steltkluut.nl

Contactadressen Werkgroepen

Planologie

A. Paauwe
G.v.d. Nissestraat 48, 4532 AE Zaamslag

Vogels

A. Wieland
Liniestraat 13, 4561 ZS Hulst
0114-317026

Landschapsbeheer / Bomen

L. Calle
Walstraat 7, 4531 ED Terneuzen
0115-617416

Planten

P. Maas
Rembrandtlaan 11, 4532 HP Terneuzen
0115-617004

Insecten

J. de Bakker
Past. Willemsstraat 5, 4586 AJ Lamswaarde
0114-690482

Jeugd van 6 tot 12 jaar

M. Spruyt
Notendijksepad 2, 4583 SZ Terhole
0114-314280

Jeugd van 12 tot 16 jaar

S. Dobbelaar
Walstraat 7, 4531 ED Terneuzen
0115-617416

Jeugd vanaf 16 jaar

B. van der Maas,
Julianastraat 24, 4581 AP Vogelwaarde
06-10755586

Inhoud

Steltkluut

In de schijnwerper / Natuurwerkdag 2

Voorjaars en Najaarsvergadering 3

Foutje / Kennismakingsavond 4

Waarnemingen / Birdwatch 2011 5-7

Vogeltrek 8-9

Bossen in Oost Zeeuws-Vlaanderen 10-12

Slakken in de Hedwigepolder 13-14

IVN en De Steltkluut 15

Agenda 16-17

t Stekkertje

Pissebedden 1

Vliegenzwam / Oorworm 2

Een plantje meer of minder ... 3

Blaadjes in de herfst 4-5

Leuke waarneming 5

Muizenkamp 6

De Vlaamse Gaaien 7

Bestuur:

A. Paauwe, voorzitter
voorzitter@steltkluut.nl
L. Calle, secretaris
secretaris@steltkluut.nl
W. Wisse, penningmeester
penningmeester@steltkluut.nl
Leden
K. Rijk, R. Goossens,
R. Kregting

Redactie: redactie@steltkluut.nl

Website: webmaster@steltkluut.nl
H. Hamelinck

Excursies: excursies@steltkluut.nl

Verenigingsruimte:

Walstraat 7, 4531 ED Terneuzen
0115-61 74 16
openingstijden: woensdag 10:30-17:00 uur
zaterdag 10:30-16:00 uur

ISSN 1875-1385

Uiterste inleverdatum voor de kopij: 01-11-2011

Bas de Maat - zijn toewijding - de natuur

Foto: Bas in zijn element - Luciën Calle

Van Altena had ik nog nooit gehoord. Bas de Maat (20) woont er. Hij doet Bos- en Natuurbeheer aan de Hogeschool Van Hall Larenstein. Op een landgoed in Velp. Via de jeugdgroep van De Steltkluut, De Vlaamse Gaaien, had hij hiervan gehoord. En na een open dag was hij overtuigd. Hij wilde veel buiten zijn. Dat valt tot nu toe nog een beetje tegen in de praktijk.

Hij doet er onderzoek, maakt beheersplannen, richt gebieden in.

In het derde jaar wil hij natuur- en landschapstechniek gaan doen, een heel breed vak. Zijn stage wil hij dan onder andere bij Landschapsbeheer doen.

In 2003 kwam Bas in contact met De Steltkluut. Bij hem voor de deur werden er bomen geknot. Hij mocht even meehelpen en was verkocht. Met de Vlaamse Gaaien heeft hij sinds 2005 een stukje bos in Axel. Ze werken met een beheersplan. Er is onder meer een poel en een stuk hakhout. Ideaal voor bijvoorbeeld de nachtvlinders.

De Steltkluut spreekt Bas aan omdat er met zijn allen bij elkaar veel kennis aanwezig is. Hij is van plan in de toekomst wat meer te gaan doen, bijvoorbeeld met nachtvlinders. Nu hij ook een eigen lichtval heeft, kan hij meedoen aan onderzoek: vangen, inventariseren, foto's. In Clinge had hij onlangs 970 vlinders. Hij heeft een eigen stukje tuin achter het huis. Speciaal voor de vlinders. Zijn vader vindt 't eigenlijk meer onkruid.

Zijn vakantiewerk heeft hij dit jaar bij Het Zeeuwse Landschap gedaan, vooral exoten bestrijden in het bos in Clinge. "Dat is wel een behoorlijk probleem."

Rob Kregting

Zaterdag 5 november Natuurwerkdag

Op zaterdag 5 november vindt in heel Nederland de natuurwerkdag weer plaats. In Oost Zeeuws-Vlaanderen zijn er tenminste 3 werklocaties, waarbij er veel verschillende soorten werkzaamheden in de natuur worden aangepakt. De bedoeling is dat iedereen die daar zin in heeft, eens een dagje in de natuur mee kan werken. Daarnaast worden er op veel plaatsen nog allerlei extra educatieve en leuke activiteiten georganiseerd. U kunt aan de slag in:

- Clinge bij Tragel (werken in het bos en in de vlindertuin, verzamelen plantenkas Sterredreef 50)
- Hulst Het Jagertje (werken in het bos en op de Liniedijk, verzamelen op Het Jagertje, Zoutestraat 65)
- Terneuzen Kinderboerderij (knoten en boswerk, veel educatieve en speelse elementen)

Er wordt overal opgestart om 10.00 uur en er wordt tot in de namiddag gewerkt. Iedereen die meewerkt, krijgt een versnapering en we

proberen op alle plaatsten voor koffie of chocomel te zorgen. Stichting Landschapsbeheer Zeeland ondersteunt de activiteiten. Dus heeft u zin en tijd, kom dan, liefst met kinderen, ouders of vrienden en doe mee! Liefst ruim van tevoren opgeven op www.natuurwerkdag.nl. De Steltkluut is op alle werkplekken in Oost Zeeuws-Vlaanderen aanwezig. De Stekkertjes en Gaaien werken in Terneuzen. De Kinderboerderij en Natuurspeelbos De Boomhut doen hier ook mee. Daarnaast steken waarschijnlijk de volgende Scoutinggroepen de handen uit de mouwen: Canisiusgroep Kloosterzande, Het Jagertje Hulst, EOS Hubertus en Doormangroep uit Terneuzen, en De 4 Ambachten uit Axel. Op de diverse plaatsen en zeker ook in Terneuzen is de hulp van veel vrijwilligers erg welkom. Mensen die willen meehelpen, graag even aanmelden op:

lucalle@zeelandnet.nl

Voorjaarsvergadering De Steltkluut in De Halle Axel d.d. 19 april 2011

Aanwezig: het bestuur en twaalf leden

Voor de pauze presenteert Alex Wieland namens de Vogelwerkgroep de stadsvogeltelling Terneuzen / Biervliet / Zaamslag en biedt vervolgens het rapport aan aan wethouder Frank van Hulle. Als aanbevelingen noemt hij meer rekening te houden met groenstroken en nestgelegenheid bij nieuwbouw, aandacht voor de vogels ook bij het slopen, meer parkjes, minder rigoreus snoeien, meer natuurvriendelijke oevers en het stimuleren van het aanbrengen van nestkasten voor die soorten, die het echt nodig hebben. De wethouder neemt het rapport in ontvangst en zegt de aanbevelingen ter harte te zullen nemen.

Na de pauze volgt het huishoudelijke gedeelte. Adri doet een aantal mededelingen:

- * de vogelkijkhut bij het Groot Eiland is geopend. Er moeten nog wel een aantal zaken afgewerkt worden, zoals een voorziening voor kinderen en een toegangsweg.
- * er staat een webcam op de watertoren van Axel voor slechtvalken. Goede publiciteit.
- * onlangs bestond de vlinderwerkgroep 25 jaar. Er is een succesvolle bijeenkomst aan gewijd. Joop de Bakker heeft een gouden vlinder gekregen, waarmee gefeliciteerd.

Het verslag van de vorige vergadering wordt

vastgesteld.

Ook de jaarrekening 2010, onder dankzegging aan de kascommissie. Toon van Dorselaar blijft nog een jaar lid, Edward Neve wordt het nieuwe lid.

Bij de rondvraag komen diverse punten aan de orde.

- * veel meikevers momenteel.
- * waarnemingen van paddenstoelen kunnen via Luciën naar Het Zeeuwse Landschap.
- * zijn excursies van de Stekkertjes ook bedoeld voor niet-leden? Ze mogen een keer komen kennismaken, bij een volgende keer moet men lid worden. Eigen bijdrage bij excursies voor niet-leden? Komt het bestuur op terug. Tevens moet er overleg komen met de het speelbos De Boomhut en Natuur & Zo over de relatie met de Stekkertjes.
- * de website is niet actueel. Adri zal dat oppakken.
- * de natuurmarkt van dit jaar is 14 mei in de Baeckermat.
- * De Steltkluut heeft samen met 't Duumpje een brief naar de ZMf gestuurd over hun standpuntwijziging inzake de Hedwighepolder. De Steltkluut is daarover niet van tevoren benaderd.

Afsluitend houdt Luciën Calle een presentatie over het nieuwe beheerplan van de waterwingebieden bij Clinge en Sint Jansteen.

Uitnodiging Najaarsvergadering

Datum: Maandag 19 december

Tijd: 19.00 uur

Plaats: Cultureel centrum de Halle, Axel

Agenda:

- Welkom
 - Mededelingen
 - Begroting 2012
 - Korte verslagen werkgroepen 2011
 - Rondvraag
 - Pauze
 - Rond 20.00 uur: napauze programma: Insecten fotografie met Albert de Wilde
- Albert de Wilde heeft in Nederland een grote reputatie opgebouwd als insectenfotograaf.

Insecten niet vangen, maar zo goed mogelijk op beeld vastleggen, en daarna proberen vanaf de plaat te determineren. Opmerkelijk daarbij is dat Albert alle insectengroepen aanpakt, naast een aantal andere groepen ongewervelden zoals spinnen. Het gros van zijn immens grote fotocollectie is gemaakt in zijn achtertuin, die vanzelfsprekend natuurvriendelijk beheerd wordt. Andere foto's zijn oa. gemaakt in De Braakman. De foto's zijn steeds van uitstekende kwaliteit, daarmee wordt de schoonheid van de insecten in al zijn facetten op deze avond getoond. We zijn vereerd deze Zeeuwse topfotograaf vanavond te gast te hebben.

Foutief zomereemplaar ontvangen?

Tijdens het invouwen van de zomereditie van De Steltkluut is het een enkele keer mis gegaan, waarvoor excuses. Mocht u zo'n foutief exemplaar ontvangen hebben en stelt u prijs op een goede uitvoering, geef dan via email uw adresgegevens door

aan secretaris@steltkluut.nl. Een tweede mogelijkheid is er één op te halen bij de verenigingsruimte. Adres: Walstraat 7, Terneuzen. U kunt daar terecht op woensdag van 10.30-17.00 en op zaterdag van 10.30-16.00 uur.

Kennismakingsavond voor nieuwe vogelaars

Dit najaar organiseert vogelwerkgroep "De Steltkluut", samen met SOVON vogelonderzoek Nederland, een kennismakingsavond voor nieuwe enthousiaste vogelaars en vogelaars die meer willen weten over de SOVON projecten. Veel beginnende vogelaars hebben plezier in vogels kijken, maar staan soms nog wat huiverig tegenover telprojecten. Speciaal voor deze groep organiseren we deze avond, waarbij wordt ingegaan op de mogelijkheden en eventueel het volgen van een cursus, maar meedraaien in het veld met ervaren vogelaars behoort zeker tot de mogelijkheden. Doel is om potentieel geïnteresseerden te prikkelen om hun kennis te vergroten en mee te gaan draaien met één of meerdere projecten van de vogelwerkgroep. De presentatie zal verzorgd worden door een deskundige van SOVON. Tijdens deze avond zullen van onze vogelwerkgroep coördinatoren van de verschillende disciplines aanwezig zijn om vragen te beantwoorden die betrekking hebben op het werk van de vogelwerkgroep. Onze vogelwerkgroep heeft een groot scala aan mogelijkheden om deel te nemen aan één of meerdere tel- of onderzoeksprojecten, zoals:

Ganzen- en Zwanen tellingen
Hoog- en laagwatertellingen in Saeftinghe
Ringonderzoek VRS Saeftinghe
Midwintertelling
Roofvogelonderzoek
Weidevogel inventarisaties
Broedvogelonderzoek
Stadsvogels
Kerkuilen- en Steenuilen onderzoek
Trektellen

Deelname aan landelijke projecten zoals: Jaar van de Waarin jaarlijks een andere soort vogel aan de orde komt.

Deze kennismakingsavond zal plaatsvinden op donderdag 20 oktober 2011 in het Bezoekerscentrum Saeftinghe te Emmadorp. De aanvang is 19.30 uur.

Nadere informatie is via email: vroegtol@zeelandnet.nl op te vragen bij **Bram Vroegindeweyj**

Waarnemingen 1-4-2011 t/m 30-6-2011

In onderstaand overzicht zijn alleen bijzondere waarnemingen van vogels vermeld. Meldingen die na 5-7-2011 werden ontvangen zijn niet in onderstaand overzicht verwerkt. Marcel Capello wordt bedankt voor het beoordelen van de inhoud van dit artikel en het geven van opmerkingen en aanvullingen.

Regio: Midden en Oost Zeeuws-Vlaanderen (vanaf grofweg het Paulinaschor tot en met Saeftinghe).

Nieuwe meldingen: Nieuwe meldingen kunt u sturen naar bertusbvb@gmail.com. De voorkeur gaat uit naar registratie via www.waarneming.nl. Bij de waarnemingen indien mogelijk vermelden: datum, aantal, leeftijd, geslacht, ter plaatse of overtrekkend en dergelijke.

Gebruikte afkortingen: Laagwatertelling Saeftinghe **LWT**, Hoogwatertelling Saeftinghe **HWT**, Diverse waarnemers = **Div.wrns**, Braakman-Noord **BN**, Braakman-Zuid **BZ**, Telpost Margarethapolder **TELM**, Telpost 't Hellegat **TELH**, Autriche Polder **AP**, Verdrongen Land van Saeftinghe **VLVS**, Groot Eiland **GE**, Paulinaschor **PS**.

Futen tot en met eenden: 1 melding van een **Roerdomp** van MB op 19-4 in VLVS. Enkele, meest trekkende, **Purperreigers** zijn gezien dit voorjaar. Op 10-4 (1) op TELM (BVB,BV), 18-4 (1) bij Koewacht (LB), 22-4 (2) op TELM (BVB), op 24-4 (1) in BN (CS), 2-5 (3) op TELM (BVB) en 5-5 (1) in BN (PM). **Ooievaars** werden vanaf 1-4 gezien door div. wrns. De grootste groepen: op 19-4 (19) bij Hulst (AW) en op 24-4 (6) bij Axel (JB). Over de Grote Vogel vloog op 1-6 een **Koereiger** (MC). **Grote Zilverreigers** (max.1-3) werden op diverse plaatsen gezien door diverse waarnemers. Vooral in de Braakman en bij

het Canisvliet. De **Kleine Zilverreiger** is na 2 echte winters schaarser dan daarvoor. De grootste gemelde aantallen: 2-4 (18) BN (JK) en 7-5 (8) naar oost overvliegend bij TELM (BVB,BV,HM). 3 meldingen van **Rotganzen**: op 27-4 1 bij Ossensisse (PM), op 1-5 (1) bij TELM (BVB,BV,HM) en op 23-5 (6) in BZ (AH). Op 4-4 verbleven 2 **Krooneenden** bij GE (LB). De **Zomertaling** was dit voorjaar te zien op 7-4 bij GE (3) (LB), op 24-4 (1) bij Hengstdijk (HB) en (2) bij BN (LvB), op 1-5 (6) bij BN (HC,AW,MB,EL). Bij AP verbleven er max. 2 van 1-5 tot 10-5 (EM,LB,YP,MC). Verder op 3-5 (2) bij TELM (HH) en op 9-5 (1) bij Kloosterzande (BV). Een opmerkelijke binnenlandse waarneming van een **Eider** op 3-6 op het Kanaal van Gent naar Terneuzen (KV).

Roofvogels tot en met Sterns: Een jonge **Lammergier** werd op 13-6 waargenomen bij BN nabij Philippine (HC, MC, MaC, MH, PD, KVV). Het bleek een projectvogel te zijn uit Zwitserland die even een uitstapje naar Nederland had gemaakt. Enkele dagen later zat hij al weer terug in Zwitserland. Toch heel erg bijzonder voor Zeeuws Vlaanderen. HC bedankt voor de nadere info. De **Visarend** werd 3 keer waargenomen. Op 22-4 (1) bij Terneuzen (BV), op 2-5 (1) bij Terneuzen (BV) en op 5-5 (1) bij AP (LB). De **Ruigpootbuiserd** die deze winter veel gezien werd is in april nog 3 keer waargenomen. Op 5-4 (1) VLVS (LC), op 16-4 (1) VLVS (MJ) en op 28-4 (1) bij de Riet en Wulfsdijkpolder (RD). Meldingen van de **Havik** blijven schaars ondanks de verwachting dat ze zich in Zeeuws Vlaanderen zullen vestigen. Op 10-4 (1) in BN (MC), op 1-5 (1) BN (HC), op 25-6 (1) bij Terneuzen (MC) en op 3-7 (1) bij BZ (HC). 2 **Wespendieven** zijn gemeld, 1 op 10-5 bij Philippine (RR) en 1 bij Canisvliet (FT). Maar liefst 22 meldingen van de **Rode Wouw**. Op 2-4 (1) bij VLVS (MJ), op 6-4 (1) bij de Riet en Wulfsdijkpolder (JK), op 7-4 (1) bij Zuiddorpe (EM), op 10-4 (1) bij

Koewacht (EM), op 18-4 (1) bij Hoek (JT), op 19-4 (1) bij Vogelwaard (AvdW), op 20-4 (1) bij Hulst (AvdW), op 21-4 (1) bij BN (PM), op 22-4 (1) bij Hulst (AW), op 22-4 (1) bij BZ (BdM), op 22-4 (1) bij Clinge (HB), op 22-4 (1) bij Axel (LB), op 22-4 (1) bij VLVS (TV), op 5-5 (1) bij BN (PM), op 7-5 (1) bij Axel (LPU,SG), op 8-5 (1) bij TELM (BVB), op 16-5 (1) bij TELM (BV), op 23-5 (1) bij Axel (PM), op 25-5 (1) bij Vogelwaard (AvdW), op 29-5 (1) bij Hulst (AvdW) en op 29-5 (1) bij Zuiddorpe (EM, HC). Ook van de **Zwarte Wouw** waren er meer meldingen (12) dan vorig jaar ontvangen. Ik denk dat dit een gevolg is van het meer gaan registreren van de waarnemingen op waarneming.nl. De meldingen: op 9-4 (1) bij BN (JK), op 15-4 (1) bij BN (HC), op 19-4 (1) bij BN (HC), op 22-4 (1) bij Canisvliet (FT), op 23-4 (1) bij Heikant (GJ), op 23-4 (1) bij Hulst (LB), op 28-4 (1) bij Clinge (AW), op 8-5 (1) bij TELM (BVB,BV), op 12-5 (1) bij Vogelwaard (LB), op 16-5 (1) bij GE (LB,AvdW), op 21-5 (1) bij GE (AvdW) en op 5-6 (1) bij Vogelwaard (AvdW)

Duiven tot en met gorzen: Opvallend veel meldingen dit jaar van **Kwartels**, ze werden op maar liefst 18 verschillende locaties gehoord (div wrns). De **Kraanvogel** is gezien op 21-4 (1) VLVS (LC,SvdV), op 23-4 (2) bij Terneuzen (WD), op 3-5 (1) bij VLVS (SB), op 23-5 (4) bij Hoek (ED) en op 24-6 (6) bij Terneuzen (ED). 2 **Steltkluten** zijn gezien bij

Foto: Steltkluut, de Blikken, Bert van Broekhoven

Heikant (AW). De steeds schaarser wordende **Strandplevier** werd slechts op 3 locaties waargenomen. Op 16-4 (2) in VLVS (MJ), in de periode 16-4 tot 29-6 tot max. 8 nabij Terneuzen (HM, BV, BVB) en op 23-4 (1) bij Kloosterzande (HB). Op 12-5 en 13-5 verbleef bij AP een **Krombekstrandloper** (LB). De meldingen

Foto: Krombekstrandlopers, Lesbos, Bert van Broekhoven

Foto: Kleine Strandlopers, Lesbos, Bert van Broekhoven

van **Kleine Strandlopers** zijn: op 1-5 (1) in BN (HC), in de periode van 5-5 tot 19-5 tot max 6 bij AP (LB,MC). 3 meldingen van de **Temmincks Strandloper**: op 1-5 (1) bij BN (EL,Mbo), op 14-5 (2) bij AP (WdS) en op 15-5 (1) bij de Vlaamse Kreek (HB). Tussen 10-4 en 27-6 zijn **Bosruiters** in leuke aantallen gezien dit voorjaar. De top locaties AP (max. 70), BN (max. 10) en TELM (max. 26). 1-5 bleek de dag dat ze massaal in heel Nederland doortrokken. Vermeldenswaard is het hoge aantal overtrekkende **Regenwulpen** (73) op 19-4 bij TELM (BVB,HM,BV). Slechts 1 melding van het **Bokje** op 29-4 door LB bij de Vlaamse Kreek. 2 meldingen van de Noordse Stern: op 2-6 (1) bij Kloosterzande (HB) en op 17-6 (1) bij Paal (GL). De zeldzame **Witwangstern** (1) was op 1-5 aanwezig bij AP (LB). De **Velduil** werd gezien op 1-5 (1) bij BN (HC) en op 8-6 (1) bij Kloosterzande (RR). Slechts 3 meldingen van de **IJsvogel**, op 29-5 (1) bij Nieuwemolen (EM), op 27-6 (1) bij Clinge (AW) en op 30-6 (1) bij Canisvliet (LB). Landelijk uniek is de melding van een **Siberische Gierzwaluw** door MC bij Terneuzen. Indien geaccepteerd, zou het een nieuwe soort voor Nederland betekenen. De **Kleine Bonte Specht** werd slechts 1 keer gehoord bij St Jansteen (LB). 3 meldingen van de **Rouwkwikstaart**, op 11-4 (1) bij Nieuw Namen (HB), op 25-4 (1) bij TELM (BVB,HB). De prachtig zingende **Nachtegaal** is 3 keer gehoord of gezien. Op 29-4 (1) bij Nieuwemolen (LB), op 1-5 (1) bij Clinge (EL) en op 2-5 (1) bij BN (KK). Dit voorjaar zijn **Beflijsters** gezien in de periode 9-4 tot 1-5 bij BN (AW,ER), Canisvliet (LB), BZ (HC), Hoek (IdH), GE (LB), Kloosterzande (HB) en Hengstdijk(HB). De **Braamsluiper** die nog niet zo lang geleden nog vrij algemeen was wordt steeds minder gehoord. In deze

periode op 23-4 (1) bij de Otheense Kreek (BVB), op 7-5 (1) bij Zaamslag (LC), op 8-5 (1) BN (BVB) en op 25-5 (1) bij Paulinapolder (EN). Slechts 3 locaties voor de **Graszanger** op dit voorjaar. Op 20-4 (1) bij VLVS (MB), van 4-5 tot 13-5 (1) bij Eiland van Meijer (Div. wrns) en op 6-6 (1) bij GE (AW). De **Sprinkhaanzanger** een semi-rietvogel heeft het dit jaar opvallend goed gedaan in onze regio. Het geschatte aantal gemelde territoria is 30-40. De **Snor** is schaarser. De waarnemingen; van 9-4 tot 12-6 bij Zandberg 1-2 (HB, AvdW, LB), 19-4 (2) VLVS (MB), op 21-4 (1) in VLVS (SvdV), 21-4 bij Nieuw-Namen (1) (HB), 23-4 bij de Otheense Kreek (1) (BVB,GJ), 29-4 (1) VLVS (LB), 8-5 (1) in BN (BVB), 10-6 (1) bij Axel (JK), 27-6 (5) in VLVS (HB). De **Cetti's Zanger** is op slechts 1 plaats waargenomen. In de periode 9-4 tot 13-6 (1) bij Zwartenhoek (MC, LB, GJ, TZ, PM). Een tegenwoordig zeldzame **Grote Karekiet** (1) is bij GE tussen 19-5 en 6-6 diverse keren gehoord (AvdW, LB, RB). 1 melding van de **Bonte Vliegenvanger** (1) bij Terneuzen (MC). **Baardmannen** zijn weinig gemeld. Op 2-4 (1) bij TELM (BV), tussen 10-4 en 17-6 (1-4) in VLVS (PS, SvdV, AvdW, LB, LP, GL). In Terneuzen zag MC een **Kleine Barmsijs** op 9-6. 2 meldingen van de schaarse **Europese Kanarie**. Op 19-4 (1) bij Terneuzen (MC) en op 25-5 (1) bij Kloosterzande (HB). Ook 2 meldingen voor de **Kruisbek**. Op 7-5 (1) bij Vogelwaard (LC) en op 28-6 (2) bij Philippine (MC). Bijzonder was de waarneming van de **Roodmus** door KH bij de Hertogin Hedwigepolder op 22-6. 1 melding van de **IJsgors** op 2-4 in VLVS (HB).

Exoten: Bij Westdorpe was tussen 9-4 en 23-4 1 **Bahamapijlstaart** aanwezig (WdS, LB). Bij Overslag is op 26-4 (1) **Kleine Canadese Gans** waargenomen (LB). 2 meldingen van de **Mandarijneend**. Op 1-4 (2) bij Zuiddorpe (RE) en op 22-4 (2) in Hulst (HB). Op 13-4 zag HC in BN een **Zwartbuikzandhoen**. 1 **Zwarte Zwaan** is waargenomen bij Koewacht op 4-4 (LB).

Hieronder volgen de namen van de mensen, van wie ik gegevens heb verwerkt in bovenstaande. De afkortingen zijn in de tekst verwerkt.

S. Baeten (SB), L. Bekaert (LB), J. Bokkelaar (JB), M. Bolck (Mbo), B. v. Broekhoven (BvB), R. Brouwer (RB), M. Buise (MB), H. Bun (HB), L. Calle (LC), M. Capello (MC), H. Castelijns (HC), M. Castelijns (MaC), E. Dieleman (ED), P. Dhaluin (PD), W. Duchaine (WD), R. Erker (RE), S. Gobin (SG), I. de Hartog (IdH), K. Hessel (KH), H. Hiel (HH), M. Hoekstein (H), A. Hol (AH), R. d'Hondt (RD), Jager (GJ), M. Jeurissen (MJ), M. Knipping (MK), J. Kolijn (JK), K. Kuiper (KK), J. Labeij (JL), E. Lam (EL), G. Leys (GL), M. Lieman (ML), P. Maas (PM), B. d. Maat (BdM), E. Matthijs (EM), H. Molenaar (HM), E. Neve (EN), H. Nijskens (HN), Y. Pieters (YP), L. Platteau (LP), L. Punt (LPU), R. Remijnse (RR), Roels (ER), P. Schuurmans (PM), Simons (JS), W. d. Smet (WdS), F. Tombeur (FT), J. Trammer (JT), S. vd Veeken (SvdV), K. Vledder (KV), K. Vliet Vlietland (KVV), T. Vochten (TV), B. Vroegindewij (BV), A. vd Wiel (AvdW), A. Wieland (AW), T. Zeegers (TZ).

Bert van Broekhoven

Uitnodiging voor de Euro Birdwatch 2011

Op zondag 2 oktober wordt de Euro Birdwatch weer gehouden. In heel Nederland maar ook daarbuiten worden dan gelijktijdig vogels geteld. Ook de Vogelwerkgroep van De Steltkluut doet mee. Iedereen, jong en oud, is van harte welkom. Kennis van vogels is niet noodzakelijk. Op elke post zal een ervaren vogelaar aanwezig zijn. We starten om 7.30. Als u komt, is het verstandig wat eten en drinken mee te nemen, evenals een kijker en warme kleding. Op de dijk kan het frisjes zijn.

We tellen op 3 locaties.

1. Kijkhut Land van Saeftinghe

Contactpersoon Walter van Kerkhoven
email: walter.vankerkhoven@telenet.be

2. 't Hellegat (bij gemaal Kampen)

Contactpersoon Huub Bun
email: huubbun@kpnplanet.nl

3. Telpost Margarethapolder

(tussen Terneuzen en Griete)
Contactpersoon Bert van Broekhoven
email: bertusb@zeelandnet.nl

Wilt u meer informatie dan kunt u een van de contactpersonen benaderen voor meer inlichtingen.

De telresultaten kunt u raadplegen via www.trektellen.nl of <http://telpostmargarethapolder.jouwweb.nl>

Vogeltrek in Zeeuws-Vlaanderen

De vogeltrek, een jaarlijks terugkerend spektakel, gaat helaas aan veel mensen voorbij. Met dit stukje hoop ik de lezers te prikkelen om er dit najaar getuige van te zijn. Ik ga proberen enkele aspecten van de vogeltrek kort uiteen te zetten. Een aantal vogels, zoals de Gele Kwikstaart, de Koekoek en de Gierzwaluw, zijn inmiddels al weer uit ons land vertrokken naar warmere oorden.

De belangrijkste reden waarom de vogels uit de broedgebieden weg trekken is de schaarste en bereikbaarheid van het voedsel. Het is dus puur een kwestie van overleven. In het voorjaar keren ze terug om te zorgen voor het nageslacht.

In hoofdlijnen kunnen we de vogels verdelen in twee hoofdgroepen. De eerste groep betreft de standvogels, de naam zegt het al, zij trekken niet en blijven ter plaatse of zwerfen over betrekkelijke korte afstanden rond. Voorbeelden daarvan zijn: Torenvalk, Winterkoning, Merel, Ekster, Huismus en Zwarte Kraai. Tot de andere groep behoren de trekvogels, zij verplaatsen zich jaarlijks van de broedgebieden naar de overwinteringsgebieden.

Een bijzondere groep binnen de trekvogels vormen de zomervogels die pas laat aankomen en ook al weer erg vroeg weg zijn, zoals de Wielewaal, Zomertortel, Bosrietzanger en de Gierzwaluw. Zo komen Gierzwaluwen pas eind april aan en zijn ze eind juli bijna allemaal al weer vertrokken. Dit betekent dat ze een relatief korte periode hebben om voor nageslacht te zorgen. Hard werken dus.

Foto: Gierzwaluwen op trek, Terneuzen, Bert van Broekhoven

Voorjaarstrek

Elke soort is afhankelijk van bepaald voedsel. Dit bepaalt ook in grote mate wanneer de vogels aankomen in de broedgebieden. Voor

half maart zijn er weinig insecten en zullen de insectenetters er nog niet zijn. Zo rond half maart kan je onder meer de Boerenzwaluw, Tjiftjaf en Fitis verwachten. Omdat de diverse vogels verspreid over een langere periode aankomen, zijn de aantallen getelde vogels in het voorjaar aanmerkelijk lager dan in het najaar als de trek zich in enkele weken tijd voltrekt.

Zomertrek

Wist je dat de vogeltrek het gehele jaar door loopt? In juni zou je het niet verwachten, maar ook dan is er nog waarneembare trek van met name Steltlopers. Daarbij gaat dan om soorten als Witgatje, Groenpootruiter, Oeverloper en Regenwulp.

Najaarstrek

De vogeltrek van enkele soorten, zoals Spreeuw, Vink, Graspieper en Zanglijster kan in het najaar zeer massaal zijn. Ook in het voorjaar komt dit voor. Zo trokken op 15-4-2003 op de telpost in Breskens 381.290 Graspiepers voorbij. De roodborstjes die je in de winter in je achtertuin ziet, zijn meestal ook trekvogels. De exemplaren die hier broeden, trekken in de winter naar zuidelijker oorden en de vogeltjes die wij in de winter zien, komen uit het hoge noorden of oosten.

Foto: Aalscholvers, Margarethapolder, Bert van Broekhoven

De meeste trek vindt 's nachts plaats, daarom zien we er niet veel van. Het is echter wel goed hoorbaar. Tijdens heldere avonden in oktober kun je de trekroep van bijvoorbeeld de Koperwiek goed horen. Ook hoor je regelmatig de harde roep van overtrekkende Blauwe Reigers die op die manier contact met elkaar houden. Vinken trekken vooral de eerste week van oktober massaal weg uit Nederland. In het voorjaar komen ze verspreid over een lange periode weer terug en is de trek nauwelijks waarneembaar.

Eind 2010 was er ook massale trek van de Vink. Heel opvallend was dat we er hier in Zeeuws Vlaanderen niet veel van hebben meegekregen. Toen de aantallen, met name in het binnenland en oosten van Nederland hoog waren, moesten wij het doen met enkele honderden. De wind, die toen dagenlang uit het noorden bleef waaien, was een mogelijke oorzaak. Trek van Roofvogels is in het algemeen wat later op de dag waar te nemen, als het wat warmer wordt en er thermiek is.

Lepelaars vertrekken vanaf half september uit Nederland. Afgelopen najaar hebben we op de telpost Margarethapolder op 17 september een topdag gehad met maar liefst 187 langstreckende Lepelaars in drie uur tijd. Op de lijst van dagrecords voor heel Nederland staan we daarmee op de vierde plaats. Lepelaars verzamelen zich vanaf juli o.a. in Saeftinghe (vorig jaar 300-350) om daarna in september door te trekken.

Foto: Lepelaar met kleurringen, Margarethapolder, Bert van Broekhoven

Sneeuwtrek

Er zijn soorten die het vertrek zolang mogelijk uitstellen en op het moment dat het echt te bar wordt, dat is vooral na hevige sneeuwval, pas weg trekken. Voorbeelden daarvan zijn Wulpen, Kieviten, Veldleeuweriken, Kramsvogels, Koperwieken en Ganzen. Let er eens op; als er in het najaar enkele dagen hevige sneeuwval is geweest en het voedsel daardoor niet meer bereikbaar is, dan trekken genoemde vogels massaal door. Tijdens de afgelopen twee koude winters was dit gedrag duidelijk waarneembaar.

Telposten

In Nederland worden het gehele jaar door tellingen uitgevoerd op telposten. Hierdoor krijgen we een steeds beter beeld van wanneer welke soorten in het voorjaar aankomen en in het najaar vertrekken. De telpost op Breskens aan de Panoramaweg, vlakbij de vuurtoren, is tot ver buiten Nederland bekend. Met name in het voorjaar zijn er dagen dat er meer dan honderd fanatieke vogelaars op de dijk staan om de vogeltrek te aanschouwen. Vooral de eerste week van mei is favoriet. Op die dagen, vooral als de wind oost is, worden regelmatig meer dan honderd verschillende soorten waargenomen. Op onze telpost bij de Margarethapolder zijn de aantallen aanmerkelijk lager. We tellen elke zondag vanaf zonsopgang tot enkele uren daarna. Als u geïnteresseerd bent om een keertje mee te komen tellen, dan bent u van harte welkom. De telpost vindt u op de Scheldedijk tussen Terneuzen en de Griete.

Websites

Op onderstaande websites kunt u informatie vinden over de vogeltrek:
www.trektellen.nl
www.vogelbescherming.nl
<http://telpostmargarethapolder.jouwweb.nl>

Bert van Broekhoven

Bossen in Oost Zeeuws-Vlaanderen

2011 is het Internationale jaar van het bos. Een reden om de bossen in onze eigen streek eens onder de loep te nemen. Hoeveel bos hebben we hier eigenlijk en hoe gaat het daarmee? Wat dat betreft is er slecht nieuws en goed nieuws. Slecht nieuws is dat nog steeds veel van onze bossen wat natuur betreft in een ongunstige staat verkeren. Goed nieuws is dat er allerlei initiatieven zijn om de natuur- en belevingswaarde wat op te krikken.

Een eerste verkenning

Zeeland is een bosarme provincie. De hoeveelheid bos is de laatste decennia echter sterk toegenomen. In pakweg 50 jaar is de hoeveelheid zelfs bijna verdrievoudigd. De aanleg van bos in de ruilverkavelingen en natuurontwikkelingsprojecten hebben daar het meeste toe bijgedragen. Binnen Zeeland heeft Oost Zeeuws-Vlaanderen en dan met name de dekzandstrook aan de zuidgrens het meeste bos.

Periode	1952-1963	1964-1968	1980-1983	2005
Zeeland	1419	1678	3276	4082
Totaal Nederland	260320	279629	334026	359845

Tabel 1, overzicht van ha. bos in diverse periodes, bron CBS 2006.

Het karakter van de bossen op de kleigrond verschilt sterk van dat op het zand. De oudere bossen op de klei betreft meestal populierenopstanden. De recenter aangelegde bossen zijn meestal een stuk gevarieerder van samenstelling. In het dekzandgebied is er relatief veel naaldhout te vinden. Ook zijn in dat gebied nog steeds restanten van hakhout aanwezig.

Wie een rondgang maakt op zoek naar fraaie bosvegetaties komt meestal bedrogen uit. Decennialange luchtvervuiling heeft zijn sporen nagelaten. Voortdurende bemesting van met name ammoniak heeft de bosvegetatie veranderd in een troosteloze mat van ruigtekruiden. In bijna al onze bossen is daardoor een mix van bramen en brandnetels aanwezig. Gelukkig is de uitstoot van ammoniak de laatste jaren verminderd, maar ze blijft nu helaas op hetzelfde niveau hangen. Maar er is meer slecht nieuws. Exoten domineren overal in de bossen. De Amerikaanse vogelkers drukt vele andere soorten weg. Bijna alle populierenbossen

bestaan uit een hybride dus onnatuurlijke soort: de Canadapopulier. In veel bossen is nauwelijks nog een inheemse boom te vinden. De meeste bossen lijken niet erg op de natuurlijke bosvormen. Een beknopt overzicht van de Zeeuwse natuurlijke bosvormen wordt gegeven in Calle 2011. Dekzandgebieden zijn ontwaterd, waardoor daar de typerende moerasbossen, inclusief bijbehorende vegetaties van dopheide, gageel en veenmossen zijn verdwenen.

Foto: Axelse bos met Bosanemoon - Lucien Calle

Historie bossen

De Zeeuwse polders zijn nooit rijk aan bos geweest. Na inpoldering werd de vruchtbare klei bijna overal voor de landbouw gebruikt. Toch zijn er ook vroeger wel overhoekjes en geriefbosjes geweest, tenslotte had men ook behoefte aan brandhout. Hoeveel bos er in historische perioden aanwezig was, daar is slechts weinig exacte informatie over te vinden.

Een beperkt aantal bossen in onze streek is al heel oud. Omdat veel bosgebonden organismen als ongewervelden en planten slechts een beperkt verspreidingsvermogen hebben zijn oudere bossen vaak rijker aan soorten. Dan is er immers meer tijd aanwezig om die bossen te bereiken en er populaties te vestigen. Heel oude bossen zijn daarom ecologisch van belang en kunnen dienen als bronpopulatie voor deze soorten. Het gaat daarbij niet alleen om de hoge leeftijd van de bomen, zeker ook zo belangrijk is de leeftijd van de bosbodem. Zes studenten van de STOAS Hogeschool deden in 2010 in opdracht van Stichting

Landschapsbeheer Zeeland (SLZ) onderzoek naar de aanwezigheid van oudere bossen in Zeeuws-Vlaanderen (Ambrosius 2010). Ze legden verschillende historische kaarten over de actuele, en legden exact vast waar de laatste 150 jaar onafgebroken bos is geweest. Dat blijkt nog op veel plaatsen aanwezig te zijn, al gaat het meestal om kleinere stukken. Onderstaande kaart toont als voorbeeld de omgeving van Hulst. Met verschillende kleuren is de leeftijd van de bossen aangeduid.

Kaart: Bossen rondom Hulst. Rood: ouder dan 150 jaar. Oranje: 150-100 jaar. Donker groen: jonger dan 100 jaar.

Hakhout

In het verleden werden bosjes vooral economisch benut. Eikenschors om huiden te looien, hout om te stoken en soms ook als graasplek voor vee. Een flink deel werd

periodiek gekapt. De bomen werden vaak niet aan de grond afgezet, maar er werd een "knot" gespaard. Deze liep dan steeds weer opnieuw uit, vergelijkbaar met knotbomen, maar dan hele percelen tegelijk en tot maximaal 80 cm. boven de grond. De knotten, ook wel stoven genoemd, waren en zijn waardevol voor oa. mossen, zwammen, insecten ed., terwijl bosplanten profiteren van het periodieke extra licht na de kap. Het hakhout is als traditioneel bosbeheer echter vrijwel geheel verloren gegaan. Aan de soms nog stobbenvormige boomvoeten is nog herkenbaar waar vroeger hakhout was. Vaak zijn dat dan ook oudere bossen.

Foto: Elzenhakhout in het moerasbos van de Plassaert bij Koewacht - Lucien Calle

Recentelijk zijn er een aantal initiatieven om de oude beheersvorm weer op te pakken. Meestal betreft het jonge bospercelen en gaat het om kleinere gedeelten. Met enige trots kunnen we melden dat onze eigen knotwerkgroep van De Steltkluit bij het grootste deel van deze projecten betrokken is. Dezelfde groep stagiaires van de STOAS Hogeschool heeft ook geïnventariseerd waar er nog oude en weer nieuwe hakhoutpercelen aanwezig zijn. Zie onderstaande tabel.

Gebied	Vorm	Leeftijd	Beheer	Opp. in ha.	Beheerplan
Clinge Bos waterwingebied	Kleine strook	Jong	Recent afgezet	Ca. 1.000	HZL
Heikant Wildelanden	Kleine strook	Jong	Recent afgezet	Ca. 1.000	HZL
Koewacht Karnemelkpolder	Authentiek	Oud	Adequaat	6.200	SLZ, VOL
Koewacht Karnemelkpolder	Authentiek	Oud	Achterstallig	ca. 3.000	SBB
Koewacht Plassaert	Authentiek	Oud	Adequaat	ca. 9.000	SBB
Axel Groot Eiland	Authentiek	Oud	Onbekend		Provincie
Zuiddorpe Restanten bosjes	Authentiek	Oud	Zwaar achterstallig		Geen
Hulst Het Jagertje	Authentiek	Oud	Losgelaten	5.000	SLZ, K. Bosjes
Hulst Liniedijk	Authentiek	Jong	Losgelaten	10.000	SLZ, K. Bosjes
Koewacht, Vennebos	Authentiek	Jong	Recent afgezet	570	SLZ, VOL
Vogelwaarde Hoeve la Salette	Kleine strook	Middel	Achterstallig	750	SLZ, K. Bosjes
Kop Ossensisse divers	Kleine strook	Divers	Divers		Geen

Tabel 2, Overzicht van hakhoutbossen in Oost Zeeuws-Vlaanderen. HZL: Het Zeeuwse Landschap, SLZ: Stichting Landschapsbeheer Zeeland, SBB: Staatsbosbeheer, VOL: Vrijwillige Overeenkomst Landschapselementen, de eigenaar voert dan het beheer zelf uit en ontvangt daarvoor een vergoeding. K. bosjes: Project kleinen bosjes SLZ, zie verder.

Recente ontwikkelingen

Er zijn volop nieuwe ontwikkelingen in de bossen. Van de grotere complexen geven we een kort overzicht:

• Bossen Clinge en St Jansteen

Het beheer van deze terreinen en ook van de Wildelands bij Heikant is in 2009 overgedragen van EVIDES naar Het Zeeuwse Landschap (HZL). In 2011 is een nieuw beheerplan opgemaakt. Er vindt een accentverschuiving plaats in de richting van natuur, terwijl er ook wat recreatieve voorzieningen bij komen. Er is een flink aantal poelen gegraven en er zijn enkele stukjes geplagd. Enkele nieuwe elementen zijn een bosreservaat in het Clingse bos, enkele nieuwe hakhoutstukjes, bosrandbeheer en integrale begrazing van St Jansteen zuid.

• Groot Eiland

Op het Groot Eiland (tussen Axel en Hulst) vindt particulier natuurbeheer plaats. De kern van het gebied wordt gevormd door een oud bosgebied, waarin ook hakhout aanwezig is. Een nieuw inrichtingsplan is door de Provincie opgemaakt en inmiddels uitgevoerd. Het gebied wordt deels open gesteld voor wandelaars (in 2011) en De Steltkluut zal er in de toekomst excursies mogen verzorgen.

• Smitschorre

Een groot en jong boscomplex van Staatsbosbeheer (SBB) ligt op de Smitschorre net zuidelijk van Axel. In een deel van het bos is onze Jeugdwerkgroep de Gaaien actief. In dit "Gaaienbos" zijn 2 poelen gegraven/vergroot. Er worden veel inventarisaties uitgevoerd en ook het beheer is opgepakt. Hier is eveneens een piepklein stukje hakhout gecreëerd. De jongeren hebben samen met de SLZ een zeer uitgebreid verslag opgemaakt met vooral veel inventarisatiegegevens. Deze zal in de loop van 2011 aan SBB worden aangeboden.

• Braakman

Het gehele gebied wordt beheerd door SBB. In Braakman Noord heeft kortgeleden een forse uitbreiding en herinrichting plaatsgevonden. Er zijn een aantal grote plassen gegraven en er is veel nieuw bos aangeplant. Er vindt integrale begrazing plaats. Daarnaast is er een nieuw speelbos voor kinderen. Er zijn nieuwe wandelpaden, maar het hele gebied is als struingebied toegankelijk. Ook in Braakman Zuid zijn zeer recentelijk 2 nieuwe stukken ingericht, deels als compensatie voor de verbreding van de N61.

Project Kleine bosjes, SLZ

Om de achteruitgang van de natuurwaarden bij kleinere bosjes te stoppen, en eigenaren te helpen bij het natuurvriendelijk beheer heeft de SLZ het Kleine bosjesproject. Eigenaren kunnen een beheersadvies krijgen. Om de deelnemers praktisch wat op weg te helpen kunnen de SLZ of Steltkluut vrijwilligers per eigenaar één of twee dagen helpen met de uitvoering van het werk. Dat kan gaan om bestrijding van ongewenste exoten, dunningen, afzetten hakhout ed. In Zeeland zijn er inmiddels zo'n 100 bosplannen gemaakt waarvan een groot deel in Oost Zeeuws-Vlaanderen.

Een aparte plaats nemen een aantal dorpsbosjes in. Soms zijn ze slechts piepklein, maar toch heel bijzonder. Te denken valt aan Hof ter Zande te Kloosterzande, het bosje in Hengstdijk of de bosjes in een aantal tuinen in Zuiddorpe. Ze zijn al heel oud en er staan vaak gigantisch grote bomen in.

Foto: Lucien Calle

Hof ter Zande met monumentale bomen en stinzenplanten

Positieve ontwikkelingen.

Al bij de eerste verkenningen van de bossen in de streek stuiten we op het sombere gegeven dat het met de natuurwaarden van veel van onze bossen niet goed zit. Met name geldt dat voor de bosvegetatie. We kunnen dit verhaal gelukkig toch ook op een positieve manier besluiten. Bovengenoemde ontwikkelingen hebben onmiskenbaar een positieve trendbreuk ingeluid. Door plagwerkzaamheden zijn bosvegetaties plaatselijk hersteld, exoten worden op veel plaatsen actief bestreden door eigenaren en dikwijls daarbij geholpen door vrijwilligers. De hoeveelheid staand en liggend dood hout is op veel plaatsen toegenomen. Oudere en monumentale bomen krijgen vaker een bescherming. Bewoners van oudere bomen zoals holenbroeders en vleermuizen krijgen daardoor meer kansen. En epifyten op bomen als mossen en korstmossen zitten weer in de lift. Te hopen valt dat deze positieve trends door kunnen zetten, en niet door grove bezuinigingen weer teniet worden gedaan.

Literatuur

*Calle 2011, De Zeeuwse bossen in Vogelvlucht, Het Zeeuwse Landschap, 2011, nummer 3.

*CBS 2006, Bosareaal provincies, indicator 1159, versie 04, 13 december 2006.

*Ambrosius et al. 2010, Hakhout in Zeeuws-Vlaanderen, Stoas Hogeschool.

Lucien Calle

Slakkeninventarisatie spuikom Hedwigepolder

Op 20-4-2008 bezocht de Slakkenwerkgroep KNNV-Afd. Bevelanden de spuikom e.o in de Hedwigepolder. De groep bestond uit Jaap Woets, Barry Pel en ondergetekende. Hier een ingekort verslag.

De locatie

De Hedwigepolder is een polder uit 1907. Ooit behoorden deze gronden tot het Land van Saeftinge, en wel de daarin gelegen Leyspolder. Met de militaire inundaties van 1584/85 begon de teloorgang van Saeftinge en het aangrenzende polderland, mede geholpen door latere stormvloed. Daartegenover stonden herdijkingen. Bij elkaar een zeer dynamische geschiedenis. Historisch gezien zal het niet verbazen dat de kleigronden in de Hedwigepolder nog een hoog kalkgehalte hebben, wat voor slakken gunstig is. Door de ligging van de polder aan het estuarium speelt zout een rol in het grondwater. Het buitenwater is brak, wat ook zal gelden voor het kwelwater in de polder. Vermenging met de neerslag zorgt voor zwak brak oppervlaktewater. Voor sommige zoetwaterslakken is dat geen probleem, de echte brakwatersoorten vragen wat meer zout. De spuikom is deels geïsoleerd van het polderwater: er kan wel polderwater in via en duiker, maar andersom is er geen uitwisseling mogelijk door de aangebrachte duikerklep. Met de Westerschelde heeft de spuikom contact via een suatiesluis. Het is zo geregeld dat de polder in de winterperiode water kan lozen via de spuikom, in de zomerperiode wordt het weinige water vastgehouden. Alleen in de zomerperiode wordt in de spuikom, 8x Scheldewater ingelaten via de suatiesluis, dit om het haventje bij laagwater schoon te spoelen. Aldus is hier de ouderwetse manier van havenuitdieping nog in praktijk. Daarmee heeft de spuikom meer invloed van het brakke buitenwater dan de polder.

De oostzijde van de Westerschelde biedt door het minder zoute karakter een bijzonder milieu voor diverse planten en dieren. Ook

op het gebied van slakken is er een interessante soort: Gray's kustslak. Nu komt dat beest ook stroomafwaarts nog wel voor, maar hier in het oosten ligt een duidelijk zwaartepunt. Elders in Nederland moeten we de soort in de Eemsmond/ Dollard gaan zoeken, wat aangeeft dat estuaria, ook op slakkengebied, van groot belang zijn. Het slakje leeft op het hoge schor, in en langs de kleinste kreekjes.

De terreindelen die op deze locatie werden bekeken zijn: de spuikom, de dijksloot en het getijhaventje.

Spuikom

De verwachting was onze 'doelsoort' Gray's kustslak buitendijks aan te treffen. Bij de suatiesluis gingen we naar beneden, de spuikom in. De vegetatie op de waterkant bestond uit riet en heen, hogerop was een voedselrijke grasvegetatie. Wat speuren in het gras liet veel resten en ook levende exemplaren van de behaarde slak zien. Het leek deels ingespoeld materiaal, daar terecht gekomen bij hoge waterstanden in de spuikom. Ik verbaasde me over een leeg huisje van Gray's kustslak. "Nu al, en wel binnendijks!". De vondst gaf aan dat er lager in het riet wellicht levende exemplaren te vinden waren. Op de groene mat van draadalgen (*Vaucheria* sp.) tussen de rietstengels kropen inderdaad kleine exemplaren rond. We raapten er met groot gemak een paar op, wat duidt op een flinke populatie. Barry had hoger op het talud naar slakjes gezocht en vond ter aanvulling lege huisjes van de bruine blinkslak en kelderglansslak. Uitgerust met zeef en schepje ben ik de bodem van het struweel gaan bemonsteren. De bodem was niet al te vochtig en het strooisel van afgelopen jaar was al grotendeels verdwenen. De oogst was weinig verrassend, alleen de reeds bekende soorten van de drogere grasvegetatie. Ook de nog niet genoemde glanzende agaathoren en de gevlekte akkerslak waren al eerder gevonden.

Dijksloot

Noordelijk van de spui kom hebben we de sloot langs de dijkweg bekeken. Op het talud lag nog wat gemaaid riet van vorig jaar. Jaap is bezig geweest met de keukenzeef en viste heel wat slakjes en lege huisjes op uit het water. De grote massa bleek Jenkins' waterhoren te zijn. Alle vormen van dit horentje werden aangetroffen: bol, slank en met/zonder kiel. Twee lege huisjes van de ovale poelslak s.l. waren de enige indicatie voor ander recent slakkenleven in deze sloot. De actuele slakkenfauna wees op zwak brak water. Er waren ook wat landslakken in het water terechtgekomen, overeenkomend met de soorten die op het sloottalud verzameld werden. Een deel van die landslakken was al bekend, maar het zeven van het verteerde maaisel bracht nieuwe soorten als de slanke dwergslak en het dwergpuntje aan het licht.

Getijhaven

Nadeervaringen binnendijks konden we nieuwe kansen wagen langs de Westerschelde. We bemerkten dat het water nu een stuk hoger stond, waardoor het betreden van het schor niet meer aantrekkelijk was. We beperkten dit bezoek dus tot de loswal en de kade van het haventje. Hier werden in het dichte gras veel lege huisjes van landslakken ontdekt, meestal sterk verweerd, dus kalkachtig wit. Het moest welhaast aanspoelsel zijn. Wel leefde hier een enkele gevlekte akkerslak. Deze naaktslak moet hier mogelijkheden voor overleving en vermeerdering hebben, want bij het meevoeren en aanspoelen van een naaktslak kan ik me, zeker in dit brakke milieu, niet veel voorstellen. Op de loswal ontdekten we diep in het gras wederom Gray's kustslak, waarover we ons hier verbaasden.

Soortenlijst mollusken spui kom e.o. Hedwigepolder, inventarisatie 20-4-2008.

		levend	levend	dood	dood
		juv	ad	juv	ad
landslakken					
<i>Aegopinella nitidula</i>	Bruine blinkslak	13	4	8	2
<i>Carychium tridentatum</i>	Slanke dwergslak	-	11	-	-
<i>Cochlicopa lubrica</i>	Glanzende agaathoren	8	3	1	2
<i>Deroceras reticulatum</i>	Gevlekte akkerslak	7		-	-
<i>Oxychilus cellarius</i>	Kelder-glansslak	2	1	1	-
<i>Punctum pygmaeum</i>	Dwergpuntje	1	2	-	-
<i>Trichia hispida</i>	Haarslak	44	1	6	9
Watermollusken					
<i>Assiminea grayana</i>	Gray's kustslak	11	3	3	7
<i>Potamopyrgus antipodarum</i>	Jenkins' waterhoren	13	2	ca 100	ca 50
<i>Radix ovata/peregra</i>	Ovale poelslak s.l.	-	-	1	1

Wat moest dat beest in een milieu dat niet echt met het schor is te vergelijken. Zijn ook deze slakjes aangespoeld bij een hoge vloed? De slakkenfauna van dit stuk gaf, onverwacht, opmerkelijk veel vragen.

Slot

In dit boeiende gebied werden opvallend weinig soorten gevonden. Het is niet eenvoudig daar een verklaring voor te geven. Was het te droge weer de oorzaak of ligt het gebied te geïsoleerd? De slakkenfauna kwam in deze inventarisatie op 10 soorten. Het vinden van Gray's kustslak was een verwacht succes, zij het dat we hem niet in zijn optimale leefmilieu konden zoeken door hoogwater. Deze soort is de enige Rode-Lijstsoort onder de waargenomen slakken. Tot slot wil ik de heer A. de Bruijn, opzichter van Waterschap Scheldestromen, bedanken voor de informatie over de Hedwigepolder.

Foto: Gray's Kustslak - Harry Raad

Geraadpleegde literatuur:

- Bruyne, R.H. de, H. Wallbrink & A.W. Gmelig Meyling, 2003. Bedreigde en verdwenen land- en zoetwaterweekdieren in Nederland (Mollusca). - EIS-Nederland/St. Anemoon.
- Sponselee, G.M.P. & M.A. Buijsse, 1979. Het Verdrongen Land van Saeftinghe.

Harry Raad

IVN blij met samenwerking De Steltkluut

Vorig jaar september is de IVN Natuurgidsencursus van start gegaan in Zeeuws-Vlaanderen. Het IVN maakt dankbaar gebruik van de kennis bij de verenigingen, terreinbeheerders en Natuur & Zo.

Ook De Steltkluut werkt graag mee en hoopt cursisten enthousiast te maken om mee te werken aan activiteiten binnen de vereniging.

Sandra Dobbelaar heeft verteld over cultuur en landschap en het dierenrijk, Huub Bun over vogels, Alex Wieland over kleine landschapselementen en Luciën Calle over relaties tussen en binnen de soorten.

Met Huub zijn de cursisten ook meegeweest naar de Vlaamsche Kreek om de kennis in de praktijk te brengen en met Luciën zijn ze naar het Paulinaschor geweest.

Het gaat dan niet alleen om het genieten en ontdekken van allerlei soorten planten en dieren, maar ook om na te denken over het ontstaan van zo'n gebied, waarom het verandert en welke dieren en planten je er kan verwachten. Het beoordelen van de excursieleider is een ander aspect.

Theo Spuesens, één van de cursisten schrijft: "inmiddels is de eerste proefexcursie georganiseerd en uitgevoerd. Dit is een van de onderdelen van de cursus. Een groepje cursisten organiseert een excursie voor de rest van de cursisten en de cursusleiders.

Na de excursie wordt alles geëvalueerd. Hoe was de presentatie, de onderwerpen, de betrokkenheid enzovoort. Dit zijn zaken die van belang zijn om later zoveel mogelijk mensen bij de natuur te betrekken op wat voor manier dan ook. Alles in de natuur is

bijzonder, maar de mensen moeten het wel zien.

Wat is er dan mooier om volwassenen en kinderen te vertellen over de natuur en ze daar ook bij te helpen in de vorm van excursies leiden, kleine projecten helpen organiseren of een natuurspeeldag voor kinderen te (helpen) organiseren. Mensen raken op die manier automatisch geboeid en betrokken bij de natuur, veelal in hun eigen directe omgeving"

Vrijwilligers bij De Steltkluut geven ook informatie over de gebieden die de cursisten een jaar lang moeten volgen. Ze geven speciale aandacht tijdens de reguliere excursies, zodat de cursisten uitgebreide stageverslagen kunnen schrijven.

Sommige cursisten zijn al actief voor De Steltkluut. Zo hebben er mensen meegewerkt aan het steenuilenonderzoek, de weidevogelinventarisatie, de redactie, het knotten, het bouwen van een insectentoren in Clinge met de Stekkertjes en vast nog veel meer. Deze kruisbestuiving is een hele plezierige die hopelijk zijn vruchten blijft afwerpen Oh ja, sommige Steltkluut vrijwilligers zijn cursusleider.....

Cathy Boogaard

Excursies, wandelingen, fietstochten	
oktober	<p>Zaterdag 15 oktober: Boswandeling met opdrachten <i>Tijd:</i> 14.00 uur <i>Plaats:</i> Axelse bos. Verzamelen op de parking tegenover de watertoren <i>Contact:</i> Anja van der Giesen, 0115-617524 of vinkegiessen@tele2.nl Dit keer geen sporen of dieren zoeken. Al wandelend door het bos moeten we allerlei opdrachten doen, moeilijke en makkelijke vragen beantwoorden. Durf jij mee?</p> <p>Zaterdag 29 oktober: Nacht van de Nacht <i>Tijd:</i> 19.30 uur <i>Plaats:</i> Watertoren Axel <i>Contact:</i> De gaaien, 06-53559422 Het is alweer bijna een traditie om op de Nacht van de Nacht een excursie in de duisternis te houden. We starten op in de Heemtuin bij de Watertoren en gaan van daaruit het Axelse bos in. U heeft kans op het zien van veel nachtvlinders en het horen van vleermuizen. Misschien vangen we een glimp op van nachttactieve zoogdieren. Deze excursie is ook voor volwassenen.</p> <p>Zaterdag 5 november: Natuurwerkdag <i>Tijd:</i> 10.00 uur <i>Plaats:</i> Zie elders in De Stelkluit <i>Locaties:</i> Terneuzen Kinderboerderij, Hulst Het Jagertje en Clinge Tragel, Plantenkas. Aanmelden verplicht via www.natuurwerkdag.nl <i>Informatie voor de Stekkertjes/Tussengaaien:</i> Anja van der Giesen, 0115-617524 of vinkegiessen@tele2.nl <i>Informatie algemeen:</i> Lucien Calle, lucalle@zeelandnet.nl</p> <p>Zaterdag 5 november: Natuurwerkdag zie Natuurwerkdag!</p> <p>Zaterdag 17 november: naar de Bioboerderij in Deinze <i>Tijd:</i> 8.30 uur, Walstraat Terneuzen, 9.00 uur grensovergang Tractaatweg <i>Contact:</i> lucalle@zeelandnet.nl Op de Vlaamse "Werkdag van de Natuur", vergelijkbaar met onze natuurwerkdag, gaat de knotwerkgroep van De Stelkluit helpen op de Bioboerderij in Deinze. Er worden knotwilgen geknot en een haag gesnoeid. Liefst zoveel mogelijk met elkaar meerijden. Voor een stevige lunch wordt gezorgd. Graag tenminste een week van tevoren opgeven. lucalle@zeelandnet.nl</p> <p>Zaterdag 3 december: Winterwandeling langs het Groot Eiland <i>Tijd:</i> 10.00 uur <i>Plaats:</i> Verzamelen op het erf van de familie Dekker aan de Hoge weg 25 <i>Contact:</i> Clara Dekker, 0114-651725 Een rondje langs een van de meest aansprekende natuurgebieden van onze regio. We hebben het plan opgepakt om 1 keer per kwartaal een excursie op of langs de randen van het Groot Eiland te houden en Clara Dekker is bereid deze te gaan leiden. Laarzen meenemen.</p> <p>Zaterdag 3 december: knotten in het land van Koewacht <i>Tijd:</i> 9.30 uur <i>Plaats:</i> Kievitdreef Axel. <i>Contact:</i> lucalle@zeelandnet.nl We gaan weer wilgen knotten bij de grote waterplas aan de Kievitdreef, wat een zijpad is van de Tweede verkorting bij Axel, aan de zuidzijde van de Lange weg. Ook de bomen aan de westzijde van het bos worden geknot. Er wordt om 09.30 uur begonnen en iedereen is welkom.</p> <p>Vrijdag 17/zondag 19 december Werkweekend Hattem, Veluwe. <i>Tijd:</i> 19.00 uur <i>Plaats:</i> Walstraat Terneuzen. <i>Contact:</i> lucalle@zeelandnet.nl Twee ochtenden in het bos werken en twee middagen wandelen in een prachtige omgeving. 'S avonds lekker spelletjes doen, wat babbelen of lezen. Het boswerk bestaat uit bomen vellen, hout opruimen en takken in houtrillen verwerken. 'S Als er tijd over is doen we nog een excursie. Zondags zijn we net voor het avondeten terug thuis. Graag ruim van tevoren aanmelden bij lucalle@zeelandnet.nl</p> <p>Vrijdag 30 december: Oudejaars knotten <i>Tijd:</i> 13.00u-15.30 uur <i>Plaats:</i> Graaf Jansdijk B175 Westdorpe <i>Contact:</i> Anja van der Giesen, 0115-617524 of vinkegiessen@tele2.nl Meenemen: iets te eten en te drinken. Warme kleding, muts en (werk)handschoenen. Neem je beste vriend(innet)je mee! Het eind van het jaar sluiten we traditiegetrouw af met het knotten van wilgen. Met ladders en zagen trekken we er op uit. Help jij ook weer mee? Wij zorgen voor iets lekkers.</p>
november	<p>Zaterdag 7 januari: Knotten en boswerk aan de Zeildijk te Hulst <i>Tijd:</i> 9.45 uur <i>Plaats:</i> Zeildijk 25 te Hulst <i>Contact:</i> lucalle@zeelandnet.nl De Stelkluit gaat weer aan de slag bij de familie Schelstraete. Er worden wilgen geknot en in het bos gewerkt. Iedereen is welkom.</p>
december	
jan.	

deze pagina is leeg vanwege het layout, omdat het Stekkertje met een rechte pagina begint- is alleen bij de opmaak niet in het boekje

Pissebedden

Pissebedden houden niet van bedden. Het is er veel te droog. Pissebedden willen plekken waar het vochtig is. Waar geen zonlicht komt. Ze zitten buiten onder blaadjes, stenen of vermolmd hout. Ook binnen in donkere kelders. Toch hebben pissebedden iets met bedden te maken. Wie vroeger in zijn bed plaste, kreeg pannenkoeken met pissebedden te eten. Echt waar! Dat zou helpen om het bed droog te houden... Pissebedden zijn bijzondere beestjes. En niet alleen omdat ze verrotte bladeren eten en zo de natuur opruimen.

Een pissebed is geen insect. Foto: Sandra Dobbelaar

Pissebedden zijn geen insecten. Insecten hebben zes pootjes. Pissebedden hebben er meer. Ze horen bij dezelfde familie als de krabben en de kreeften. Pissebedden bestaan al heel lang. In de verre prehistorie leefden alle pissebedden in zee. Ook nu leven nog veel soorten in het water. Andere zijn op het land gaan wonen. Landpissebedden hebben nog altijd kieuwen om adem te halen. Die zitten aan de poten van hun achterlijf. Hun kieuwen moeten nat blijven. Anders stikken ze.

Zoek een mooie dikke pissebed. Bekijk het beestje met een loep of een vergrootglas. Waar vond je de pissebed?.....
Welke kleuren heeft je pissebed? Van boven, van onder

Bekijk de oogjes, de voelsprieten en het pantser. Wat valt je op aan het pantser?

Hoeveel pootjes tel je?

Een volwassen pissebed heeft 14 pootjes (maar wordt met 12 geboren). Zie je van achteren bij je pissebed twee pinnetjes uitsteken? Dat zijn de voelsprieten aan z'n achterste. Ook kunnen sommige soorten pissebedden met die sprietjes 'drinken' om vochtig te blijven. Wat doet de pissebed als

je hem in je hand legt? Rolt hij zich op als een pilletje, blijft hij stil liggen (net of 't ie dood is) of iets anders?

Pissebedden opgerold Foto: Anja van der Giessen

Pissebedden vervellen om te kunnen groeien. Ze trekken dan hun pantserjasje uit. Tijdens die vervelling zijn ze zacht en kwetsbaar. Een lekker hapje voor de spin en de duizendpoot. Pissebedden vervellen niet in één keer. Eerst vervelt de achterkant. Pas daarna de voorkant. Dat is wat veiliger. En ze drogen minder uit. Ook hun eitjes mogen niet uitdrogen. Het vrouwtje legt ze in een buideltje bij haar buik. Er zit zout water in net als zeewater. Wanneer de eitjes uitkomen, blijven de jonkies nog even in de buidel. Daar vervellen ze een paar keer. Draai voorzichtig wat pissebedden om. Wie weet zie je het buideltje: een wittige of gelige driehoek tussen de pootjes.

Naast landpissebedden zijn er ook waterpissebedden. Foto: Luciën Calle

Anja van der Giessen

zijn geen insecten

't Stekkertje

Vliegenzwam

Foto: Vliegenzwam - Fons de Beyn

Als je juf of meester vraagt of je een paddenstoel wilt tekenen, is de kans groot dat je een vliegenzwam tekent. De vliegenzwam is namelijk de meest bekende paddenstoel: een rode hoed met daarop witte stippen. Ook in verhalen over kabouters komen vliegenzwammen veel voor. Kabouters zitten namelijk graag op vliegenzwammen te wippen. Denk maar eens aan het liedje: "op een grote paddenstoel, rood met witte stippen.....". Vliegenzwammen moet je niet eten! Ze zijn namelijk giftig. Dat is wel slim van de vliegenzwam want zo blijven ze lekker staan.

Een paddenstoel is een schimmel. Het grootste deel van de schimmel zie je niet. Dat zit namelijk onder de grond. Het gedeelte dat we wel zien, namelijk de paddenstoel, is er eigenlijk alleen voor de voortplanting. Onder de hoed zitten allemaal vliesjes. Hou maar eens een spiegeltje onder de hoed, dan zie je ze vast wel. Tussen die vliesjes zitten sporen. Vallen de sporen op de grond, dan groeien daar weer nieuwe schimmels. Eerst onder de grond, en later als paddenstoel. Dan kunnen kabouters weer lekker heen en weer wippen.

Annemarie Murre

Oorworm in wildwaterbaan

Terwijl ik een laken uit de wasmand trek om het vervolgens op de waslijn te hangen, schrik ik even. Er zit een donkerbruin beest op. Ik sla het er af en het valt op de grond. Als ik het van dichtbij bekijk zie ik dat het een oorworm is. Arm beest. Die is mee in de wasmachine geweest. Ineens zie ik de voel-sprietjes nog wiebelen. Ik pak het beestje voorzichtig op en zet het op mijn hand. Inderdaad. Het leeft nog. Ongelofelijk! Die heeft het hele wasprogramma van spoelen en centrifugeren meegemaakt. Alsof hij in een wildwaterbaan heeft gezeten. Maar dan wel een hele woeste die wel een uur duurde. Die zal wel flink misselijk zijn... Ik zet het beestje in de schaduw op een boomstronk. Langzaam aan begint er steeds meer beweging in te komen. Hij begint weer wat te kruipen maar

Foto: Schoengewassen oorworm - Sandra Dobbelaar

waggelt daarbij behoorlijk. Als ik na een uurtje nog eens kijk, is hij verdwenen... Oef, gelukkig lijkt dit avontuur goed af te lopen. Taaie rakkers die oorwormen.

Sandra Dobbelaar

Een plantje meer of minder... wat maakt dat nou uit?

Foto: Wilde peen - Sandra Dobbelaar

Zo dacht tot nu toe iedereen erover. Deskundigen zeiden dat je ongeveer 73 procent van de soorten weg zou kunnen halen, zonder dat er dingen fout zouden gaan in de natuur. Dus voor de "achterblijvers" in een ecosysteem, zou het niet veel uitmaken als ze tweederde van de soorten waarmee ze gewend waren om samen te leven, zouden moeten missen.

Een eco-wat? Een ecosysteem. Dat is een samenleving van verschillende soorten planten, dieren en micro-organismen.

Dat idee moet nu overboord. Nieuw onderzoek toont juist het omgekeerde aan! Het blijkt dat er toch veel meer soorten nodig zijn voor het overleven van de aanwezige plantensoorten, gemiddeld maar liefst 85 procent!

Door het combineren van de waarnemingen uit 17 studies, kwamen ze er achter dat een soort die in het ene jaar onbelangrijk lijkt, in het volgende jaar een sleutelrol kan hebben. Is de zomer droog en warm of is de zomer nat en fris, dan zijn niet steeds dezelfde soorten planten onmisbaar voor het overleven van andere soorten. Zo zijn de mensen er achter gekomen dat elke soort een eigen speciale

rol in de natuur vervult. Het ene jaar kan die rol heel onbelangrijk zijn, en het volgende jaar kan die rol onmisbaar zijn. Juist omdat planten verschillend reageren op veranderende omstandigheden, zoeken ze elkaar op.

Foto: Kattenstart en Watermunt - Sandra Dobbelaar

Afgelopen augustus is in het tijdschrift Nature geschreven over deze nieuwe manier van kijken naar het belang van zoveel mogelijk verschillende planten in een ecosysteem. Nieuwsgierig geworden? Kijk dan ook eens naar deze website: www.biodiversiteit.com

Hanneke Smulders

Blaadjes in de herfst

In de herfst verkleuren de blaadjes. Daarna vallen ze af. Hoe komt dat nou?

In de bladeren wordt suiker gemaakt met behulp van bladgroenkorrels. Daar is zonne-energie bij nodig, kooldioxide uit de lucht en water uit de bodem. Er ontstaat zuurstof, wat afgegeven wordt aan de lucht. Zuurstof is heel belangrijk voor ons mensen. Zonder zuurstof kunnen wij niet leven.

Bladeren verliezen vocht dat als waterdamp in de lucht verdwijnt. Bomen zorgen op deze manier voor afkoeling, net zoals mensen zweten. Dit water moet steeds weer worden aangevuld vanuit de bodem. In de winter is de bodem erg koud, soms zelfs bevroren. Het is dan voor bomen heel moeilijk om water op te nemen. Als een boom zijn bladeren zou houden, zou hij te veel verdampen en helemaal uit drogen. Dat is de reden dat de boom zijn bladeren afstoot.

Voordat een boom zijn blaadjes laat vallen, haalt hij er eerst de bruikbare stoffen uit. De bladgroenkorrels worden afgebroken en de bouwstoffen worden opgeslagen in de bast en de wortels. In een blad zitten naast groene ook gele en rode kleurstoffen. Normaal gesproken zie je die niet, maar als de bladgroenkorrels verdwijnen komen de rode en gele kleuren tevoorschijn. Als al het bladgroen is afgebroken, groeit aan de voet van de bladsteel een kurklaagje. Daardoor stopt het watertransport naar het blad. Het blad verdroogt en valt uiteindelijk van de boom.

Bomen kun je heel goed herkennen aan de bladeren en vruchten. Bij elke boom is het net weer even anders.

Foto: Beuk - Luciën Calle

De **beuk** heeft ovale bladeren met een punt aan het einde. De rand is gegolfd. De vruchten van de beuk, de beukenootjes, zijn driehoekig van vorm.

De bladeren van de **haagbeuk** lijken op die van de beuk, maar hebben een getande rand.

Foto: Haagbeuk - Luciën Calle

Foto: Zomereik - Internet

De meest voorkomende eik is de **zomereik**. De bladeren hebben een golvende rand. De eikels groeien aan een lange steel. De wintereik lijkt op de zomereik, maar de eikels zitten direct aan de tak vast.

Foto: Paardenkastanje - Internet

De **paardenkastanje** heeft stervormige bladeren, die uit 5-tot 7 delen bestaan. De kastanjes zitten in een bolster met stekels.

Foto: Tamme kastanje - Internet

De kastanje is niet eetbaar. De bladeren van de **tamme kastanje** zijn heel anders. Ze zijn lang en puntig. De kastanjes zitten in een zeer stekelig omhulsel en zijn eetbaar!

Vind je zelf bladeren en wil je weten van welke boom ze komen?

Kijk op www.bomengids.nl daar kun je het vast wel vinden.

Experiment: Watervlies door bladeren. In deze proef ga je kijken en rekenen om uit te zoeken hoeveel water door de bladeren van een twijg wordt opgenomen.

1. Dit heb je nodig: twijg met bladeren, 2 (maat) glazen, keukenolie, water, geruit papier, potlood of stift. Teken de omtrek van een blad op het geruit papier. Tel de ruitjes binnen de lijn om de oppervlakte te berekenen. Om te berekenen hoeveel water gebruikt wordt per vierkante centimeter blad, moet je de hoeveelheid 'verdwenen' water delen door de oppervlakte van alle bladeren samen.

Giet de glazen half vol met water en voeg een laagje olie toe. Gebruik je gewone glazen, dan moet je nog een schaalverdeling aanbrengen. In één glas zet je de twijg.

2. Noteer het waterpeil in beide glazen en zet ze in het licht. Na acht uur meet je hoeveel water uit beide glazen weg is. In het glas met de twijg moet het peil gezakt zijn. Aangezien het water door de olie niet kan verdampen, moet het verdwenen zijn via de bladeren.

Anja van der Giessen

Leuke waarneming

Job uit Axel meldt dat hij een lieveheersbeestje heeft gevonden. Hij heeft op internet gezocht en het blijkt een roomvlek lieveheersbeestje te zijn. Eerst dachten hij en zijn moeder dat het misschien een tienvlek lieveheersbeestje was, maar toen ze hem vergeleken op de site stippen.nl zag hij dat hij daar te kleine stippen voor had. Ook had ie er meer dan tien! Daarna is het lieveheersbeestje weggevlogen. Ze zijn nog op de plek gaan kijken, maar ze zagen hem niet helaas.

Leuke waarneming Job! We zetten hem op waarneming.nl voor jou. Heb je ook een leuke waarneming? Geef het dan aan ons door of zet hem zelf op waarneming.nl

Heerlijk weer voor een modderbad

"Zaterdag 3 september zijn we met 11 Stekkertjes in het Verdrongen Land van Saeftinge op excursie geweest.

Het was lekker zwemmen in de geulen omdat

het zo warm weer was. Met een groot sleepnet hebben we verschillende soorten krabben gevangen en ook garnalen."

Hanneke Smulders

Foto: Hanneke Smulders

Muizenkamp 2011 Het plezier van het waarnemen

Zaterdag 25 juni. Met 10 kinderen zetten we bij Eric en Cora aan de Kruisdreef in Zuid-dorpe een echt tentenkamp op. Op onze eerste ronde over het terrein vulden we alle muizenvallen met vers voer en zetten de vallen op scherp. Ook smeerden we een lokmiddel op de bomen om later in het donker nachtvinders te kunnen zien.

We hebben in dit weekend 10 bosmuizen, 8 rosse woelmuizen en 1 bosspitsmuis gevangen. Er waren 8 vrouwtjes en 10 mannetjes bij. Van de spitsmuis weten we niet of het man of vrouw is, want dat kun je bij spitsmuizen niet zien aan de buitenkant. Wonder boven wonder zaten er in één val wel twee muizen. Rara hoe kan dat?

Bij het kampvuur hebben we lekker marshmallows gebakken. Er zaten volop frambozen aan de struiken. In de lucht vlogen veel vleermuizen rond. En in het gras vonden we kleine kikkertjes. Samen met Bas de Maat en Sander van der Veeke hebben we gekeken naar de verschillende nachtvinders. We hebben allemaal als rozen geslapen en erg genoten.

Hanneke Smulders

Foto's: Muizenkamp - Hanneke Smulders

De Vlaamse Gaaien- wie zijn we?

Foto: Zomerkamp te Driebergen-Sandra Dobbelaar

Bestaat die groep nog? Jazeker, we bestaan nog steeds.

We zijn alleen wel met minder en minder actief dan een aantal jaar geleden. We zijn wel een stuk serieuzer geworden.

Vroeger (tot 4 jaar geleden) waren we een grote groep met veel activiteiten en actieve leden. Maar zoals bij veel verenigingen bestaande uit de leeftijd 12 tot 21 jaar, is het probleem leden behouden. Als jongeren rond de leeftijd van 16 jaar worden gaan velen van hen werken en wordt het liefdesleven belangrijker dan een vereniging.

Nu zijn we nog met vier actieve leden overgebleven. Namelijk Yanick Gijsen, Bas de Maat, Bas van der Maas en Sander van der Veeke. Het is geen mysterie waarom juist wij als actieve leden overgebleven zijn. Onze passie ligt bij de natuur. Drie van de vier studeren in Velp bos en natuur beheer.

De activiteiten die we nog doen zijn o.a. in het Gaaienbos werken, met de knotwerkgroep mee en natuurlijk veel inventariseren. De laatste jaren zijn we meer als hobby bezig dan als vereniging. Die verandering komt, omdat we nog maar met een paar zijn en zo dus niet veel hoeven te organiseren. Als we elkaar bellen om mee te gaan bijv. een nachtvinderval te leggen hoeven we maar een plek af te spreken en kunnen we gelijk aan de slag. Voor ons is deze manier makkelijker

omdat we dan niet altijd de hele rompslomp hebben van aanmelden, en helaas is de ervaring, ook veel afmeldingen. Uit ervaring hebben we geleerd dat het inventariseren interessanter is met alleen echt geïnteresseerde mensen. Zo af en toe organiseren we wel een kamp voor de hele groep maar we zijn dan meestal nog maar met zijn vieren.

De toekomst

Moet De Vlaamse Gaai wel blijven bestaan als groep? Ondanks dat we minder actief zijn en maar een kleine groep is het goed dat we blijven bestaan. We zijn duidelijk te oud voor de Tussengaaien en doordat we nog studeren is het ook niet makkelijk om bij een groep aan te sluiten die ook door de weks activiteiten heeft in Zeeuws-Vlaanderen. Door De Vlaamse Gaai te behouden en de organisatie in eigen hand te houden, kunnen we ons breed blijven ontwikkelen. Bijv. met de ene keer nachtvinders, de andere keer het bosplan voor het Gaaienbos of op kamp gaan met een landelijke organisatie als de Zoogdierwerkgroep. De vraag voor de toekomst is echter: zullen de echte natuurliefhebbers van de Tussengaaien naar De Vlaamse Gaaien doorstromen? Of gaat De Vlaamse Gaai verder als een kleine club specialisten?

Jongeren die interesse hebben in de activiteiten van De Vlaamse Gaai: Sanderv13@gmail.com

Sander van der Veeke

